

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia VII (2016)

ISSN 2082-0909

Kamila Dembińska

Seria podręczników *START* – materiały do pracy metodą bezpośrednią z uczniami na poziomie początkującym

Artykuł ma na celu zaprezentowanie autorskich podręczników *START* Kamili Dembińskiej i Agnieszki Małycki – materiałów do języka polskiego jako obcego dla obcokrajowców rozpoczynających naukę na poziomie początkującym. Szczególny nacisk położony zostanie na sposób wprowadzania zagadnień gramatycznych metodą bezpośrednią.

Ogólna prezentacja materiału

Seria podręczników *START* to trzy podręczniki do nauki języka polskiego dla początkujących: *START 1*¹, *START 2*² i *START 3*³ wraz z *Zeszytami ćwiczeń* oraz *Zeszytami lektora*. Podręczniki *START* zakładają pracę metodą bezpośrednią, a skonstruowane są w sposób zachęcający ucznia do pełnego otwarcia na komunikację po polsku już od pierwszych lekcji. Każdemu podręcznikowi towarzyszy materiał audio, który daje cudzoziemcom możliwość oswojenia się z językiem w codziennych sytuacjach komunikacyjnych i pozwala rozwinąć kompetencję rozumienia naturalnego języka mówionego.

Uzupełniającymi elementami serii *START* poza podręcznikami są *Zeszyty ćwiczeń* oraz *Zeszyty lektora*.

Zeszyt ćwiczeń to zbiór dodatkowych ćwiczeń dopasowanych do każdej jednostki lekcyjnej podręcznika pod względem zagadnień komunikacyjnych, słownictwa i transformacji gramatycznych, które uczeń już poznał. Przygotowując nasze materiały, na każdym kroku dbamy, aby odpowiadać na realne potrzeby cudzoziemców uczących się języka polskiego, proponujemy taki materiał, który pomoże im sprostać codziennym sytuacjom życiowym. Uważamy też, żeby nie „przeciążyć” ich gramatyką, uczymy tyle, ile potrzeba na początkowym etapie nauki. A przy

¹ K. Dembińska, A. Małycka, *Start 1. Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie A0*, Warszawa 2010, drugie wydanie 2013, trzecie wydanie 2017.

² K. Dembińska, A. Małycka, *Start 2. Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie A1*, Warszawa 2013.

³ K. Dembińska, A. Małycka, *Start 3. Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie A2*, Warszawa 2017.

testowaniu (czyli np. w momencie wykonywania ćwiczeń z *Zeszytu ćwiczeń*) nie próbujemy łapać w pułapki gramatyczne, sprawdzamy to, czego udało się nauczyć dzięki pracy z podręcznikiem.

Zeszyt lektora to publikacja w formie płyty CD, zawierająca niemały wybór gier i ćwiczeń, które należy przygotować jako materiały dodatkowe, urozmaicające zajęcia językowe (wydrukować, pociąć etc.). Oprócz gier, *Zeszyt lektora* prezentuje opis sposobu pracy z podręcznikiem wraz z precyzyjną instrukcją przeprowadzenia każdego ćwiczenia. Są w nim także dwa testy oraz Intensywny Trening Fonetyczny (ITF), o którym szerzej w dalszej części artykułu.

Okoliczności powstania podręcznika

W 2004 r. wraz z Agnieszką Małyską otworzyliśmy szkołę języka polskiego KLUB DIALOGU. Od samego początku było dla nas jasne, że fundamentem profesjonalnej szkoły jest dobór odpowiedniej metody, a co za tym idzie podręcznika, adekwatnego do poziomu ucznia, przyjaznego zarówno uczniowi, jak i lektorowi. Dzięki doświadczeniu zdobytemu przy okazji nauki w innych szkołach napisałyśmy podręcznik *START 1*, który początkowo był materiałem wewnętrznym wykorzystywanym jedynie podczas kursów prowadzonych w szkole.

Autorska metoda KLUBU DIALOGU opiera się na trzech filarach:

- 1. Komunikacja** – program zakłada koncentrację na komunikacyjnych aspektach języka i im podporządkowuje wprowadzanie zagadnień gramatycznych. Takie podejście pozwala skupić się na rozwijaniu umiejętności najważniejszych z punktu widzenia ucznia.
- 2. Polski po polsku** – na efektywność nauki wpływa także konsekwentne posługiwanie się w czasie lekcji jedynie językiem polskim. Już od pierwszych lekcji uczeń jest prowokowany do pełnego otwarcia się na komunikację w tym języku, ale możliwe to jest jedynie dzięki odpowiednio przygotowanemu materiałowi kursowemu.
- 3. Każda lekcja to nowe umiejętności** – poprzez umiejętne planowanie procesu nauki, kompetencja językowa ucznia wzrasta po każdej lekcji. Zadaniem lektora jest taka realizacja programu, aby każda kolejna lekcja była znaczącym krokiem w kierunku rozwinięcia umiejętności określonych dla danego poziomu nauki.

Konsekwencją zastosowanej przez nas metody było opracowanie podręcznika *START 1* ściśle opartego na tych założeniach. W 2010 r., kiedy go wydano, wypełnił niszę na rynku podręczników do nauki języka polskiego jako obcego, ponieważ większość dostępnych wówczas materiałów koncentrowała się na wprowadzaniu skomplikowanych zagadnień gramatyki polskiej bez ich właściwej gradacji i w oderwaniu od aspektów komunikacyjnych, kluczowych dla obcokrajowca próbującego odnaleźć się w nowej rzeczywistości językowej. Podręcznik *START 1* jest na tym tle wyjątkowy: od samego początku pozwala rozwijać istotne sprawności komunikacyjne, gramatykę traktując jedynie w sposób pomocniczy i odpowiednio ją dawkując.

W 2013 r. wydałyśmy *START 2*, a w 2017 r. ostatni element serii – podręcznik *START 3*.

Odbiorcy podręcznika

Podręczniki *START* przeznaczone są do nauki osób dorosłych. Doświadczenie w pracy z cudzoziemcami pozwoliło nam sformułować wnioski dotyczące ich oczekiwań i potrzeb wobec kursów języka polskiego zarówno w aspekcie organizacyjnym, jak i merytorycznym. Nasze obserwacje zostały potwierdzone ankietą przeprowadzoną wśród obcokrajowców, która była dla nich okazją do wyrażenia opinii na temat doświadczeń związanych z nauką języka, organizacją procesu nauki, oczekiwaniami wobec szkoły, lektora i lekcji.

Najczęstsze postulaty to:

- maksymalna orientacja na rzeczywiste potrzeby,
- dobór materiału leksykalnego i gramatycznego dostosowany do potrzeb i możliwości na początkowym etapie nauki,
- systematyczny rozwój wszystkich sprawności,
- dostateczna liczba ćwiczeń dla poszczególnych sprawności,
- trening fonetyczny,
- nauka w oparciu o jeden kompletny materiał.

Warto również podkreślić, że dobrze skonstruowany podręcznik może ułatwić pracę nauczycielowi, oszczędzić jego czas i sprawić, że uczeń będzie usatysfakcjonowany ze swoich wyników.

Wracając do adresatów podręcznika, pisząc go dla osób dorosłych, bardzo dokładnie przeanalizowałyśmy, jakie dobrodziejstwa i trudności wiążą się z takimi odbiorcami. Tym, co charakteryzuje dorosłych, jest przede wszystkim silna motywacja do nauki języka, która z jednej strony pozytywnie wpływa na sam proces, z drugiej jednak jest dodatkowym obciążeniem dla nauczyciela, który musi dołożyć wszelkich starań, aby nie tylko jej nie zaprzepaścić, ale również w miarę możliwości stale wzmacniać. Mając to na uwadze, starałyśmy się w przemyślany sposób układać materiał i stopniować trudności tak, aby opanowanie kolejnych partii było łatwe i przynosiło gratyfikację w formie bardzo konkretnych sprawności komunikacyjnych. Zdecydowałyśmy się zastosować technikę nauki, w której umożliwiamy uczniom samodzielne odkrywanie reguł rządzących językiem. Te dwa zabiegi przyczyniły się do tego, że satysfakcja z nauki języka i motywacja utrzymywane są na wysokim poziomie w trakcie kursu.

Jesteśmy też świadome, że obok korzyści z nauczania dorosłych istnieje również wiele trudności i przeszkód, które musiałyśmy wziąć pod uwagę, konstruując podręcznik. Są to między innymi: nieregularność uczestnictwa w zajęciach, brak czasu na naukę własną, utrwalone przyzwyczajenia, określone oczekiwania odnośnie do technik nauczania, obawa przed śmiesznością i lęk przed krytyką. Jak próbujemy temu zaradzić? Przede wszystkim proponujemy wiele ćwiczeń automatyzujących, umożliwiających dokładne opanowanie zarówno słownictwa, jak i każdej konstrukcji. Wszystko to dzieje się na lekcji, pod kontrolą nauczyciela. Poza tym w *Zeszytach lektora* znajdują się uzupełniające gry i ćwiczenia dopasowane do konkretnych lekcji, dwie duże sekcje powtórzeniowe oraz dwa testy do wykonania po

lekcji 5. (w połowie podręcznika) i po 10. (na jego zakończeniu). Jeśli chodzi o opanowanie lęku przed używaniem języka, podobnie jak w kwestii utrzymywania wysokiej motywacji do nauki, kluczowe wydaje się staranne stopniowanie trudności i stwarzanie sytuacji, w których uczeń jest w stanie odkryć regułę rządzącą językiem oraz zastosować zdobyte umiejętności, budując samodzielnie strukturę analogiczną do poznanej na lekcji, wypełnioną własnymi treściami.

Metoda stosowana w podręcznikach serii *START*

Zróżnicowanie metod nauczania języków opiera się na czterech głównych elementach: roli języka ojczystego, stosunku do gramatyki, technik nauczania oraz zasadach nauczania. Tworząc metodę, stosowaną w naszej szkole, i opracowując podręcznik, korzystaliśmy z najbardziej spopularyzowanych metod nauki języka, biorąc z nich to, co wydawało nam się najcenniejsze w pracy na najniższym poziomie zaawansowania.

Nasza metoda zakłada:

- wyeliminowanie z procesu nauki języka ojczystego ucznia,
- precyzyjny dobór materiału i staranne jego uszeregowanie,
- pomocniczą rolę kontekstu i sytuacji, w której odbywa się dialog,
- rezygnację z komentarzy gramatycznych i analizy materiału językowego,
- ekspozycję na działanie danych językowych służącą doprowadzeniu ucznia na reguły rządzące językiem,
- wielokrotne powtarzanie materiału w celu wyrobienia nawyku językowego,
- wyeliminowanie stresu towarzyszącego nauce i tworzenie komfortowych warunków do efektywnego zdobywania wiedzy.

Wskazane elementy ilustrują stosunkowo nowe podejście do nauki języka polskiego jako obcego. Zajęcia od samego początku prowadzone są w języku polskim, przez co uczniowie prowokowani są do szybszego otwarcia się na komunikację.

Polecenia – ikonki

Aby uniknąć wprowadzania języka pośredniego, polecenia w podręczniku wyrażone są za pomocą znaków graficznych. Tylko w pierwszej lekcji podręcznika *START 1* ikony są opisane prostymi komendami. Uczeń zobaczy i usłyszy je wystarczająco wiele razy, aby zapamiętać pięć podstawowych poleceń używanych w podręczniku: „Proszę mówić”, „Proszę pisać”, „Proszę słuchać”, „Proszę numerować”, „Proszę czytać” (zob. rys. 1).

Rys. 1. Ikony symbolizujące polecenia

Wprowadzanie zagadnień gramatycznych

Wprowadzając nowe struktury językowe, staramy się robić to według ustalonego schematu, polegającego na: kontekstualizacji, prezentacji, samodzielnym odkrywaniu reguł, automatyzacji, testowaniu oraz zastosowaniu osobistych przykładów.

Każda seria dialogów zaprezentowana w podręczniku służy wprowadzeniu konkretnej umiejętności komunikacyjnej. Po przeprowadzeniu wszystkich towarzyszących im ćwiczeń, uczeń jest w stanie poradzić sobie w podobnej sytuacji. Cykl pracy z danym zagadnieniem kończy się ćwiczeniami sprawdzającymi tę umiejętność. Poniżej przedstawiam fragment lekcji czwartej poświęconej zakupom (zob. rys. 2).

Rys. 2. Lekcja 4, strona tytułowa

Pierwsza strona to kontekstualizacja. Jej celem jest wprowadzenie w sytuację zakupów, a przy okazji pozwala ona zaprezentować i wyćwiczyć jedną z umiejętności niezbędnych przy tej sprawności komunikacyjnej, czyli odmianę słów *złoty* i *grosz*. Warto zwrócić uwagę, że prezentując monety i banknoty, dajemy uczniowi materiał, który może poddać analizie, dzięki czemu jest w stanie samodzielnie odkryć regułę rządzącą tą odmianą. W *Zeszytcie lektora* zachęcamy także, aby lekcję rozpocząć od analizy napisów na prawdziwych monetach i banknotach, co pozwoli

uczniom wysunąć pewne hipotezy dotyczące odmiany tych rzeczowników bez sugerowania się treściami zapisanymi w podręczniku.

Kolejna strona lekcji to wprowadzenie liczebników od 100 do 1000. Służą temu trzy ćwiczenia audio: 2a, 2b i 2c. W ćwiczeniu 2a uczeń słyszy liczebniki we właściwej kolejności. Nagranie można odtworzyć wielokrotnie, prosząc ucznia o powtórzenie usłyszanych liczb. W ćwiczeniu 2b uczeń słyszy liczby kolejny raz, teraz jednak nie są one odtwarzane we właściwej kolejności. Zadaniem ucznia jest wskazanie usłyszanego liczebnika, a więc zrozumienie i identyfikacja, a także powtórzenie jego brzmienia. Kolejne ćwiczenie (2c) polega na zapisaniu usłyszanej liczby (jednak nie słownie), jest więc najbardziej wymagające. Procedurę tę dokładnie opisujemy również w *Zeszycie lektora*. Następnie przy użyciu poznanych liczebników można ćwiczyć chwilę wcześniej poznane formy *złoty* i *grosz*, łącząc w ten sposób dwie trudności, jednak już na takim etapie, kiedy obie są dobrze przyswojone (zob. rys. 3).

2a ⁵² **Numery**

100 200 300 400 500 600
700 800 900 1000

2b ⁵³

2c ⁵⁴

3 **Złoty, złote, złotych**

2	złote	75	
115		219	
328		534	
31		822	
612		963	

Rys. 3. Lekcja 4, ćw. 2a, 2b, 2c, 3

Następnym etapem lekcji jest wysłuchanie trzech dialogów (ćw. 4a). W *Zeszycie lektora* zwracamy uwagę na to, jak bardzo ważne jest, aby słuchając dialogów, uczeń nie patrzył na ich zapis. Uczeń wysłuchuje dialogów jeden po drugim, po czym ma przypisać usłyszane scenki do trzech ilustracji podanych w ćwiczeniu. Ćwiczenie to służy wychwyceniu z dialogu informacji, umożliwiających identyfikację obrazków. Po wykonaniu tego etapu można przejść do ćwiczenia 4b, które polega na uzupełnieniu dialogów brakującymi słowami. Są one jednak podane z boku dialogu, nie oczekujemy, że uczeń będzie w stanie na tym etapie zapisać samodzielnie nieznanemu jeszcze słowa. W naszych podręcznikach staramy się nie wymagać od uczniów niemożliwego. Każde ćwiczenie stworzone jest w sposób, który daje możliwość

nauki, nie akcentując niewiedzy (stąd też nierzadko spotykamy się z krytyką, że nasze podręczniki są „takie łatwe”).

4a 55-57 **W sklepie**

Sytuacja _____

Sytuacja _____

Sytuacja _____

4b 55-57

Sytuacja 1

Tom: Dzień dobry. Proszę „Gazetę Wyborczą” i bilet autobusowy.

Pani: _____ bilet: ulgowy czy normalny?

Normalny.

Proszę. Coś jeszcze?

Tak. Ile kosztuje ten czarny długopis?

Dobrze, proszę.

To wszystko?

Proszę. Razem 9,70.

Rys. 4. Lekcja 4, ćw. 4a i 4b

Ostatnim etapem tej sekwencji jest ćwiczenie 4c, które polega na uporządkowaniu kolejnych kwestii dialogu. Tak jak w poprzednim ćwiczeniu, zachęcamy do tego, aby uczeń spróbował wykonać je samodzielnie, używając nagrania tylko w celu sprawdzenia. Cały cykl kończy kompletny dialog, który uczeń i lektor mogą wspólnie odczytać. Zauważyliśmy, że na tym etapie nauki ważne dla ucznia jest to, aby miał kompletną, poprawną wersję tekstu, do której może w razie wątpliwości wrócić. Oczywiście zdajemy sobie sprawę, że ćwiczeń poświęconych tym samym trzem dialogom jest dość dużo, ale jest to celowy zabieg służący z jednej strony starannemu oswojeniu ucznia z treściami pojawiającymi się w dialogach, z drugiej zaś umożliwiający lektorowi wybór tych aktywności, które są kluczowe dla konkretnego ucznia. Jak podkreślamy w *Zeszytach lektora*, nie ma konieczności wykonywania wszystkich ćwiczeń w czasie jednej lekcji, niektóre z nich można pominąć lub potraktować jako materiał powtórzeniowy na kolejną lekcję (zob. rys. 5).

<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> 1 2 3 4c 55-57 </div>	
<p>Sytuacja 1</p> <p>☐ Dzień dobry. Proszę „Gazetę Wyborczą” i bilet autobusowy.</p> <p>☐ To wszystko?</p> <p>☐ Normalny.</p> <p>☐ Proszę. Razem 9,70.</p> <p>☐ Tak. Ile kosztuje ten czarny długopis?</p> <p>☐ Jaki bilet: ulgowy czy normalny?</p> <p>☐ Dobrze, proszę.</p> <p>☐ Proszę. Coś jeszcze?</p> <p>☐ Tak.</p> <p>☐ 4,50.</p>	<p>Sytuacja 2</p> <p>☐ Jaki jogurt?</p> <p>☐ Tak. Ile kosztuje brazylijska kawa?</p> <p>☐ Proszę. Coś jeszcze?</p> <p>☐ 15 zł.</p> <p>☐ Nie, dziękuję, ale proszę herbatę Tetley.</p> <p>☐ To wszystko?</p> <p>☐ Waniliowy.</p> <p>☐ Dzień dobry. Proszę jeden chleb i jogurt.</p> <p>☐ Tak.</p> <p>☐ Proszę, razem 7,95.</p>

Rys. 5. Lekcja 4, ćw. 4c

Konstrukcje

Warto zwrócić uwagę na kończące tę serię dialogów *Konstrukcje* (zob. rys. 6).

Konstrukcje

Ile kosztuje mleko?
Mleko kosztuje 2,79 zł.

To wszystko?
Tak, to wszystko.
albo
Nie, proszę jeszcze...

Coś jeszcze?
Nie, dziękuję.
albo
Tak, proszę jeszcze...

Rys. 6. Konstrukcje

Konstrukcje w tej i pozostałych lekcjach służą zebraniu zagadnień gramatycznych, z którymi uczeń zapoznał się przy okazji pracy z dialogami czy tekstami. Dopiero na tym etapie poświęcamy uwagę regułom rządzącym daną konstrukcją.

Wychodzimy od prezentacji konstrukcji w naturalnym kontekście komunikacyjnym, dopiero gdy uczeń usłyszy je kilkakrotnie, zrozumie i na końcu przeczyta, pokazujemy je wyizolowane i skupiamy się na ich budowie. Widać to również na kolejnej stronie, gdzie prezentujemy zdania z biernikiem przez zestawienie ich ze znanymi już zdaniami z mianownikiem. Zdecydowałyśmy, że w naszych podręcznikach nie używamy nazw przypadków. Odwołujemy się natomiast do ewidentnego kontekstu, który pozwoli uczniowi zapamiętać, że w sytuacji zakupów, zawsze gdy buduje zdania z formą „Proszę...”, modyfikacji ulegnie rzeczownik zakończony na *-a* (zob. rys. 7). Na tym poziomie zaawansowania rezygnujemy z podawania wyjątków, wychodząc z założenia, że nauka języka powinna odbywać się na zasadzie spirali, tzn. wielokrotnie w trakcie nauki wraca się do już omówionych zagadnień, uzupełniając je o nowe elementy i poszerzając kompetencje.

Rys. 7. Lekcja 4, przykłady zdań z formą „Proszę...”

Odmiana czasowników

Podobną zasadę przyjęłyśmy przy odmianie czasowników. Zarówno czasownik *nazywać się*, jak i wszystkie pozostałe, przedstawione są w podręczniku *START 1* tylko w liczbie pojedynczej jako bardziej frekwencyjnej na tym poziomie zaawansowania. Na początkowym etapie nauki uczniowie zazwyczaj akceptują takie rozwiązanie i nie oczekują przedstawienia form liczby mnogiej⁴. Należy zaznajomić ucznia ze sposobem odmiany czasownika i wyraźnie podkreślić, że formy *pan*, *pani* są formami oficjalnymi, natomiast forma *ty* jest używana w sytuacjach nieoficjalnych.

⁴ Liczba mnoga zostaje wprowadzona w drugiej lekcji podręcznika *START 2*.

Ćwiczenia automatyzujące

Ze względu na specyfikę naszych uczniów, a przede wszystkim realia ich życia w Polsce (mam tu głównie na myśli ograniczone możliwości czasowe), wychodzimy z założenia, że to lekcja służy nauczaniu materiału. Aby wykształcić u studenta nawykowe opanowanie tworzenia i używania danej struktury, proponujemy duży wybór prostych ćwiczeń automatyzujących znajdujących się zarówno w podręczniku, jak i w *Zeszyście Ćwiczeń* oraz w *Zeszyście lektora*. Chodzi tu o ćwiczenie poszczególnych struktur składniowych, polegające na wielokrotnym powtarzaniu tego samego wzorca i wypełnianiu go za każdym razem inną treścią leksykalną (zob. rys. 8). Ważne jest, że w czasie takiego ćwiczenia (drylu) nie tylko ćwiczymy daną konstrukcję, ale i kontrolujemy – nauczyciel musi kłaść duży nacisk na poprawność produkcji studenta, poprawiając starannie wszystkie pojawiające się na tym etapie błędy.

Rys. 8. Lekcja 4, przykład ćwiczeń automatyzujących

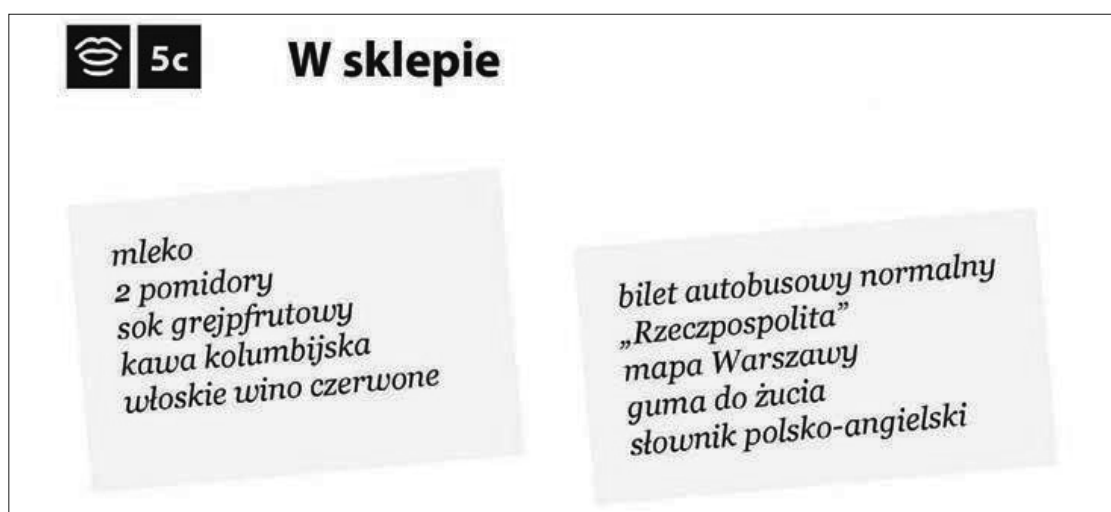
Oczywiście, po wykonaniu drylu w formie pisemnej w podręczniku, można podobny dryl wykonać w innej formie bądź na podstawie innych materiałów, np. techniką prostej substytucji, podając uczniowi wyrażenie, które ma być zmodyfikowane pisemnie lub ustnie.

Ćwiczenia kontrastujące

Trudniejszym etapem jest wykonanie ćwiczeń kontrastujących – uczeń będzie zmuszony do dokonania wyboru między ćwiczoną strukturą a jakąś inną lub kilkoma innymi, uprzednio już ćwiczonymi. Zadanie tego rodzaju spełnia bardzo ważną funkcję, bo służy powracaniu do poznanego wcześniej materiału, a zarazem stanowi uzupełnienie procesu przyswajania nowej konstrukcji. Ćwiczenie jakiegoś elementu w izolacji nie jest tak ważne, jak ćwiczenie tego samego elementu poprzez zestawienie go z innymi i zmuszenie ucznia do dokonania wyboru.

Ćwiczenia sytuacyjne

Celem każdej lekcji jest nauczenie studenta samodzielnego posługiwania się daną strukturą w realnej sytuacji, dlatego ukoronowaniem poszczególnych sekwencji ćwiczeń jest udział ucznia w analogicznej sytuacji komunikacyjnej, jak np. w ćw. 5c – odegranie scenki zakupów (zob. rys. 9). W tej fazie uczeń reaguje na bodźce sytuacyjne. Jego uwaga skoncentrowana jest w mniejszym stopniu na formie, a w większym na treści wypowiedzianych przez niego zdań, choć – z uwagi na liczbę wykonanych ćwiczeń automatyzujących – forma powinna być na tym etapie poprawna. Same sytuacje mogą być wprowadzane przez nauczyciela słownie bądź przy pomocy środków audiowizualnych, a uczeń ma za zadanie zareagować na nie we właściwy sposób.

Rys. 9. Lekcja 4, ćw. 4c

Materiały audio

Podstawą doboru materiału audio jest praktyczny charakter ćwiczeń na rozumienie ze słuchu. Przygotowując materiały audio, przyjęliśmy następujące założenia:

- poziom materiałów jest adekwatny do poziomu nauki,
- słuchanie ma charakter selektywny,
- zadania ucznia zostają bardzo dokładnie określone przed rozpoczęciem słuchania,
- sprawdzając rozumienie ze słuchu, koncentrujemy się tylko na tej sprawności,
- rezygnujemy ze szczegółowego tłumaczenia i wyjaśniania materiału.

Istotna jest także znajomość technik rozwijania sprawności rozumienia ze słuchu, m.in. wprowadzenie ćwiczeń poprzedzających słuchanie, ćwiczeń towarzyszących i następujących po usłyszeniu tekstu.

Fonetyka

Podkreślamy konieczność ćwiczenia wymowy od pierwszego etapu nauki, jest ona niezbędnym warunkiem bycia rozumianym. Nieprawidłowa artykulacja w o wiele większym stopniu zaburza efektywną komunikację niż popełniane błędy

gramatyczne. Nauczanie wymowy zakłada naukę rozpoznawania dźwięków, a następnie ich produkcję.

Ćwiczenia fonetyczne pojawiają się na końcu każdej lekcji i opierają się na zasadzie kontrastu – pokazujemy polską głoskę w opozycji do standardowych głosek znanych cudzoziemcom. Poniżej przykład ćwiczeń na opozycję l – ł (zob. rys. 10).

Lekcja 4

Fonetyka

| - ł

10a

|

lody
mleko
bilec
mineralna
zielony
lampa

ł

zioty
mały
siucham
bioto
masło
długopis

10b

blaski, kilometr, lata, balet, łowi, walek, złotnik, całe, głowa, bałwan, lala, migdały, glony, zawiły, łomot, lodowiec

10c

| czy ł ?

ma__a, d__ugi, __izak,
ki__ka, Bu__garia, wi__k,
kró__ik, bia__y, b__ogo,
__ot, krop__a, __uk,
__akomy, nauczycie__,
__imonka, __apa, nawa__,
wie__e

10d

bolała, wołałem, wiały, bałowały, latała, blokował, błagali, pobladała, lała, łatali, zgliwiały, ułatwili, palił

czterdzieści dziewięć 49

Rys. 10. Lekcja 4, ćwiczenia fonetyczne na opozycję l – ł

Intensywny trening fonetyczny

Wychodzimy z założenia, że stała praca nad poprawnością i płynnością wypowiedzi jest kluczowa z punktu widzenia sukcesu dydaktycznego, ważniejsza nawet niż praca nad poprawnością gramatyczną. Dlatego oprócz ćwiczeń fonetycznych, pojawiających się w każdej jednostce podręczników *START* w dziale *Fonetyka*,

istotnym składnikiem naszego programu, przeznaczony na początkowy etap nauki, jest Intensywny Trening Fonetyczny (ITF) – innowacyjny element materiału do nauki języka na poziomie A.

ITF to zbiór nagrań utrwalających poznane w trakcie pracy z podręcznikiem konstrukcje gramatyczne i komunikacyjne. Proponowane nagrania mają albo charakter bardzo prostych dryli utrwalających tylko jedną trudność językową (np. odmianę czasownika albo formę przypadku), albo są zbiorem najistotniejszych z punktu widzenia komunikacji, zróżnicowanych stylistycznie zdań z danej jednostki lekcyjnej. Ćwiczenia mogą być wykorzystywane na lekcji lub podczas samodzielnej pracy ucznia. Praca z nimi polega na słuchaniu i powtarzaniu wzorca, co ma na celu doskonalenie rozumienia ze słuchu, ćwiczenie wymowy, ale także pomaga zapamiętywać kompletne, gotowe do użycia konstrukcje.

Słownik

Zamieszczony po każdej lekcji słownik ma być przede wszystkim pomocą dla ucznia w porządkowaniu nowego słownictwa. W dużej mierze od uczącego się zależy, w jaki sposób zechce z niego korzystać. Może wpisywać znaczenie nowych słów na lekcji pod kontrolą lektora lub pracować samodzielnie. Praca ze słownikiem jest też okazją dla lektora do sprawdzenia, na ile uczeń opanował słownictwo występujące w danej lekcji (zob. rys. 11).

11 słownik	
bilet	_____
chipsy	_____
chusteczki	_____
Coś jeszcze?	_____
czterysta	_____
dwieście	_____
dziewięćset	_____
dżinsy	_____
grosz	_____
guma do żucia	_____
krakersy	_____
lody	_____
nie ma	_____
normalny	_____
osiemset	_____
papierosy	_____
pieniądze	_____
pięćset	_____
pralinki	_____
razem	_____
siedemset	_____
sklep	_____
słownik	_____
sześćset	_____
To wszystko?	_____
trzysta	_____
tysiąc	_____

Rys. 11. Lekcja 4, słownik

Podsumowanie

Od samego początku stosowania podręczników *START* obserwujemy ich wysoką efektywność. Starannie badamy wyniki osiągnięte przez studentów, ich zadowolenie oraz satysfakcję lektorów pracujących naszą metodą. Lektorzy stosujący podręczniki *START* podkreślają komfort pracy, który wynika z kompleksowości naszej oferty – podręcznik, materiały audio, testy, gry, dodatkowe ćwiczenia i stała pomoc metodyczna oraz regularne szkolenia.

Seria podręczników *START* okazała się odpowiedzią na potrzeby rynku i klientów zainteresowanych nauką polskiego. Studenci cenią sobie systematyczne wprowadzanie nowych zagadnień komunikacyjnych, dzięki czemu po każdym zajęciu mają poczucie, że nauczyli się czegoś nowego, co mogą wykorzystać w życiu codziennym. Niezwykle ważną rolę odgrywa tutaj konstrukcja podręcznika, który systematyzuje wiedzę i nie zarzuca ucznia niepotrzebnymi zagadnieniami gramatycznymi. Jego przejrzysta budowa pozwala skupić się na najważniejszych tematach, a rozdziały podsumowujące dają możliwość usystematyzowania dotychczasowych wiadomości. Dwa testy przeprowadzane w trakcie nauki pozwalają ocenić postępy ucznia i są dla niego impulsem do pogłębiania wiedzy.

Bibliografia

- Dembińska K., Małyska A., *Start 1. Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie A0*, Warszawa 2010, drugie wydanie 2013, trzecie wydanie 2017.
- Dembińska K., Małyska A., *Start 2. Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie A1*, Warszawa 2013.
- Dembińska K., Małyska A., *Start 3. Podręcznik do nauki języka polskiego na poziomie A2*, Warszawa 2017.

START coursebooks – materials for the direct method in teaching beginners

Abstract

The article presents how to teach Polish as a foreign language using the direct method and relying on *START* Series textbooks for students learning Polish at A0, A1 and A2 levels. The *START* Series is created by Kamila Dembińska and Agnieszka Małyska for beginners starting to learn Polish. The paper analyzes one of the lessons from the textbook *START 1* (shopping) and the way it introduces grammar at the very basic level.

Key words: Polish for foreigners, textbooks of Polish for foreigners, teaching foreigners, direct method

Kamila Dembińska – lektorka języka polskiego jako obcego od 1998 r. W latach 2004–2010 lektorka JPJO w College of Europe w Natolinie. Współzałożycielka szkoły JPJO Klub Dialogu (2004), zajmuje się opracowaniem materiałów, szkoleniem i ewaluacją lektorów. Współautorka serii podręczników *START* do nauki języka polskiego na poziomie A1 i A2. Od 2013 r. prowadzi zajęcia na studiach podyplomowych na uczelni Vistula, na kierunku Metodyka Nauczania JPJO. Od 2014 r. prowadzi zajęcia z dydaktyki języka polskiego jako obcego na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym.